

De vergrijzing van het concertpubliek

Wenneke Savenije

De cijfers liegen er niet om. Het aantal bezoekers voor klassieke muziek neemt af, zeker buiten de Randstad, en de gemiddelde leeftijd van het publiek ligt boven de 45 jaar. Nu de bevolking vergrijst, valt een gestage toename van het aantal concertbezoekers te verwachten – mits ook de ouderen van de toekomst klassieke muziek weten te waarderen.

Vanwege de leegloop getroosten zalen, musici en impresario's zich veel moeite om met informele concertformules, festivals en bijzondere evenementen een nieuw publiek aan te boren. Een jong publiek wel te verstaan, want de jeugd heeft de toekomst. Maar ook onder het oudere publiek is sprake van terugloop.

Hoe is die terugloop te verklaren? Een voor de hand liggende redenering is de concurrentie van radio en tv, cd's en dvd's, en zelfs de computer als muziekleverancier. Wie inlogt op Spotify kan de complete muziekgeschiedenis uit zijn pc laten knallen en daarbij kiezen tussen de mooiste uitvoeringen. Waarom zou je de kou ingaan en een avond lang – stijfjes, zwijgend en zonder glaasje wijn – stilzitten om te luisteren naar een concert, als je thuis alles wat je maar wilt gratis kunt beluisteren?

Maar de mens is een groepsdier, en ook ouderen willen af en toe graag het gevoel hebben ergens bij te horen. Bood de kerk ooit ruimte voor het gemeenschappelijk opgaan in een spirituele wereld van universele schoonheid en waarachtigheid, al tijdens de Romantiek verplaatste deze rituele eredienst zich naar de concertzaal. In een steeds lelijker wordende wereld, kwam de magie van de muziek tegemoet aan de menselijke behoefte om het aardse tranendal te ontvluchten. Want muziek brengt verlichting, verlossing en 'metafysische troost', al is het maar voor even.

Zo werd het in welopgevoede kringen traditie om regelmatig naar concerten te gaan, liefst met het hele gezin. Maar in de jaren zestig, de periode waarin de ouderen van nu opgroeiden, kwam alles op zijn kop te staan. Klassieke muziek werd afgeserveerd als 'elitair'. Er ontstond een populaire tegencultuur. Jazz, pop, blues en soul verdrongen Bach, Mozart, Beethoven en Brahms naar het tweede plan. Met de AktieTomaat pleegden de jonge componisten van de avant-garde een coup in het Amsterdamse Concertgebouw. Vergeefs, want nog altijd slaagt de hedendaagse serieuze muziek er niet in om aansluiting bij het grote publiek te vinden. Terwijl er ondanks alle omwentelingen nog altijd wél publiek bleef bestaan voor de verguisde klassieke muziek – voornamelijk mensen die al wat ouder waren tijdens de jaren zestig.

Wenneke Savenije

schrijft voor *NRC Handelsblad*
en voor diverse muziekbladen
en schreef onder meer over
Felix Mendelssohn en Mozart

Rijk aanbod

Wie nu boven de 45 is, kan kiezen uit een aanbod dat oneindig veel rijker en gevarieerder is dan ooit tevoren. Ga je uit eten of naar het museum, de bioscoop, cabaret, een dansvoorstelling, een musical of het circus? Kies je voor een klassiek concert, wereldmuziek, jazz of pop? Voor Marco Borsato of André Rieu? Ook 'oudere jongeren' zijn welkom in Paradiso of op de Parade en bejaarde hippies kunnen in Amsterdam op blote voeten dansen met de new-agemeisjes van nu. Om maar te zwijgen over alle pottenbak-, yoga- en meditatiecursussen. De ouderen van nu willen jong van geest zijn en blijven. Dat serieuze muziek daarbij enorm kan helpen, ziet de marketing-industrie over het hoofd. Want muziek heeft toverkrachten, zoals uit hersenonderzoek is gebleken. Muziek heelt, stimuleert en houdt de geest jong. Wat willen oudjes nog meer?

In de media verdwijnt klassieke muziek steeds meer uit beeld en trekken alleen musici met een sterrenstatus, zoals dirigent Valeri Gergiev of mezzosopraan Cecilia Bartoli, nog serieus de aandacht. Populair wint het overal van klassiek, vorm van inhoud, kwantiteit van kwaliteit, consumptie van verheffing. Maar juist de media zouden zich wat betreft de serieuze muziek explicieter moeten richten tot het op kennis, wijsheid en verdieping ingestelde oudere publiek. *NRC Handelsblad*, bij uitstek de krant die hierop inspeelde, heeft klassiek onlangs nagenoeg uit de krant geschrapt.

Een schilderij van Rembrandt blijft altijd aan zichzelf gelijk. Maar een compositie van Beethoven staat of valt met de uitvoering ervan. Met de levende vertaling in klank, die elke afzonderlijke vertolking weer anders en uniek maakt en die in de stille concertzaal het meest intens beleefd kan worden. Terwijl miljoenen mensen naar *De Nachtwacht* komen kijken, wordt de 'museale' waarde van concerten weggewuifd omdat alles allang op cd staat. Daarbij vergeet men dat elk live-concert een avontuur is, omdat er unieke herscheppingen worden gecreëerd, waaraan oneindig veel te beleven valt. Luisteren vanuit de stilte is een voorwaarde om nuances als piano en forte niet verloren te laten gaan en gezamenlijk luisteren verhoogt de catharsis. Als je peuters laat kiezen tussen Mozart of heavy metal, zullen ze voor Mozart kiezen. En dat geldt zeker voor ouderen. Juist die groep moet bewuster worden aangesproken. Concerten met musicologische inleidingen, *mindfulness*-concerten, dinerconcerten, muziek met dans, woord of beeld zoals de prachtige multimediaconcerten van fluitiste Marieke Schneemann (www.schneemann.co.nl), korting voor ouders met kinderen of 65-plussers met hun kleinkinderen: dát soort initiatieven zou de klassieke muziek kunnen redden van een langzame dood.